

Advies

Conceptnota Duaal leren

Brussel, 16 maart 2015

Adviesvraag: Conceptnota Duaal leren
Adviesvrager: Minister Muyters en Minister Crevits
Ontvangst adviesvraag: 28 januari 2015
Adviestermijn: 28 (+ verlenging)
Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 11 (overlegfunctie)

Goedkeuring dagelijks bestuur SERV: 25 februari 2015
Goedkeuring raad: 16 maart 2015

Mevrouw Hilde Crevits
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en
Vlaams minister van Onderwijs
Koning Albert II-laan 15

1210 BRUSSEL

contactpersoon
Mieke Valcke
02/20 90 117

ons kenmerk
SERV_BR_20150309_AdviesDuaalLeren_ref

Brussel
16 maart 2015

Advies Conceptnota Duaal Leren

Geachte mevrouw de minister,

De SERV heeft uw vraag om advies bij de conceptnota Duaal Leren goed ontvangen; de raad maakt hierbij zijn advies aan u over.

De raad is erg tevreden dat u, samen met uw collega van werk, minister Muyters, het debat over de vernieuwing van het stelsel Leren en Werken hebt geopend en de versterking van een leerweg die leren en werken combineert, hebt ingezet.

De raad zag graag dat u met de standpunten in dit advies rekening houdt bij de verdere uitwerking van het Duaal Leren in Vlaanderen. Deze standpunten hebben onder andere betrekking op de doelgroep voor het duale leren, het belang van een neutrale screening en toeleiding, de invulling van kwalificerende trajecten op maat, het toewijzen van heldere opdrachten en verantwoordelijkheden aan de diverse partners en actoren en de vereenvoudiging van statuten.

De raad draagt ook in de toekomst graag bij aan de verdere uitwerking en uitrol van het vernieuwd Duaal Leren.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Caroline Copers
voorzitter

Inhoud

Krachtlijnen van het advies	5
Advies Duaal Leren in Vlaanderen.....	7
1. Situering advies.....	7
2. De conceptnota Duaal Leren.....	8
2.1. Kader en definitie	8
2.2. Volwaardige kwalificerende leerweg: doelstellingen	9
2.3. De bouwstenen	11
2.3.1. Duidelijke verantwoordelijkheden en een sterk partnerschap Onderwijs en Werk	11
2.3.2. Kwalificerend karakter	11
2.3.3. Leertrajecten op maat	12
2.3.4. Arbeids(markt)rijpheid	13
2.3.5. Partnerschappen.....	15
2.3.6. Versterking matchingsprocessen met het oog op garantie op werkervaring ..	16
2.3.7. Kwaliteit	17
2.3.8. Statuut	17
2.3.9. Eenvoudige wetgeving	18
2.3.10. Extra bouwstenen	18
3. Conclusie	19

Krachtlijnen van het advies

- De raad is erg tevreden dat de bevoegde ministers met het voorleggen van de conceptnota 'Duaal leren' het debat over de vernieuwing van het stelsel Leren en Werken hebben geopend en de versterking van een leerweg die leren en werken combineert, hebben ingezet.
- Wat de doelgroep betreft, focust de conceptnota sterk op de leerplichtige jongeren. Voor de raad dient Duaal Leren een leerweg te zijn voor leerlingen/cursisten tussen 15 en 25 jaar die gemotiveerd zijn en over voldoende competenties beschikken om leren en werken te combineren.
- De raad dringt er op aan dat voor de groep jongeren die in het huidig stelsel als niet arbeidsmarktrijp wordt gescreend, gelijktijdig een volwaardig vernieuwd aanbod wordt uitgewerkt. Ongekwalificeerde uitstroom vermijden, blijft immers één van de doelstellingen. Ook dit aanbod dient een positief imago uit te stralen zodat het versterkend werkt en het perspectief op aansluiting biedt met het Duaal Leren of het voltijds onderwijs.
- Een kwalitatieve neutrale screening en neutrale toeleiding is erg belangrijk. Voor de raad bestaat deze uit een goede leerloopbaan- en leerlingbegeleiding doorheen het basis- en secundair onderwijs. De eigenlijke stap naar het Duaal Leren is gebaseerd op kennis van deze leerweg bij de leerling/cursist, het advies van de klassenraad, de resultaten van een (sectorale) screening door de arbeidsmarktregisseur en de sollicitatieprocedure. Deze laatste dient verder uitgewerkt te worden, rekening houdend met de garantie op werkervaring die in de conceptnota is ingeschreven.
- Eens gekozen voor een leerweg 'Duaal Leren' is trajectbegeleiding van groot belang om de risico's op onnodige uitval zo veel als mogelijk te verkleinen. Ook onder andere jobcoaching kan bijdragen tot succesvolle duale trajecten.
- Het Duaal Leren heeft, sinds het decreet van 2008, een onderwijs-kwalificerend karakter. De conceptnota zet daar verder op in wat een goede zaak is. De raad is zeer tevreden dat de conceptnota vertrekt vanuit de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Voor de raad is, gezien het belang van maatwerk, een diversiteit aan kwalificerende trajecten mogelijk. Ook het behalen van een beroepskwalificatie is een succesvolle stap doorheen een leerloopbaan. Dit mag sterker benadrukt worden in de verdere uitrol van het Duaal Leren.
- Op diverse plaatsen in de conceptnota en onder meerdere bouwstenen komen de regie en de verantwoordelijkheden ter sprake. Dat is niet verwonderlijk aangezien zowel onderwijs- als werkpartners samen deze leerweg op zich nemen, uitwerken en aanbieden. Dat maakt het ook des te belangrijker dat de respectievelijke opdrachten en verantwoordelijkheden helder worden toegekend. In een volgende nota moet dit duidelijk uitgewerkt zijn.
- De sectoren hebben een lange traditie in het ondersteunen van Leren en Werken; zij zijn voor de raad ook de belangrijkste partner in een nieuw stelsel Duaal Leren. Zij moeten zeker worden betrokken bij de verdere concretisering en uitrol van het stelsel Duaal Leren.
- De Partnerschappen Duaal Leren, waarin zowel onderwijs als werk vertegenwoordigd zijn, zijn de draaischijf van Duaal Leren zoals de nota terecht stelt. Deze Partnerschappen Duaal Leren zijn bij voorkeur sectoraal. De raad is geen voorstander van nieuwe (lokale) structuren.
- De raad staat helemaal achter de modernisering, modulering en vereenvoudiging van bestaande statuten. Voor zover aan de voorwaarden van het KB van 29 juni

2014 en de verschillende adviezen van de NAR en de CRB ter zake wordt voldaan, moet volgens de raad het statuut van duaal leren ingevuld worden volgens het KB van 29 juni 2014. Verder overleg is vereist over het statuut voor die vormen van duaal leren die niet voldoen aan de voorwaarden opgesomd in het KB van 29 juni 2014 en de adviezen van de NAR en de CRB ter zake, en dit zeker met de sociale partners.

- De garantie op een werkplek is in de conceptnota ingeschreven maar er wordt verder weinig op ingegaan hoe deze ook echt gerealiseerd zal worden. Te meer omdat van ondernemingen ook voor het voltijds onderwijs en voor andere doelgroepen een ruim aanbod aan werkervaringsplaatsen wordt gevraagd.
- Concluderend stelt de raad dat er een aanzet is gegeven voor de opwaardering van het stelsel Leren en Werken. Wat betreft de doelgroep, het statuut, de flow van trajecten, de regie en de aansturing is verdere uitwerking nodig. De Werkgroep Duaal Leren, die voorzien wordt, dient de tijd en het mandaat te krijgen om het Duaal Leren verder vorm te geven. Dit binnen een realistisch maar bindend tijdschema voor de invoering van het Duaal Leren.

Advies Duaal Leren in Vlaanderen

1. Situering advies

Op 28 januari 2015 ontving de raad de adviesvraag m.b.t. de conceptnota Duaal leren. De raad is erg tevreden dat Vlaams minister van Onderwijs Crevits en Vlaams minister van Werk Muyters met het voorleggen van de conceptnota Duaal Leren het debat over de vernieuwing van het stelsel Leren en Werken hebben geopend en de versterking van een leerweg die leren en werken combineert, hebben ingezet.

De conceptnota laat nog veel ruimte voor verdere invulling van de bouwstenen van het nieuw stelsel Duaal Leren. De verschillende onderzoeksprojecten die lopende zijn, zullen daar ook kunnen toe bijdragen: de evaluatie van het decreet Leren en Werken door het HIVA, het ESF-project van het departement WSE dat het duale leren in enkele Europese landen in kaart brengt en het onderzoek “*Competentieversterking van jongeren op een arbeidsmarktgerichte leerweg*” van de Stichting Innovatie en Arbeid naar de visie van sectoren op Leren en Werken nu en in de toekomst. Het rapport over dit laatste onderzoek zal begin april 2015 ter beschikking zijn en de bevindingen zullen ook ingebracht kunnen worden in de verdere werkzaamheden m.b.t. de uitrol van het Duaal Leren.

Voor de raad is de uitbouw van een kwalitatief en aantrekkelijk Duaal Leren één van de belangrijkste ‘werven’ van deze legislatuur. De raad besteedde in het (recente) verleden veel aandacht aan werkplekleren in het algemeen en aan het stelsel van Leren en Werken in het bijzonder:

- “Advies over de Discussienota Leren en Werken” op vraag van minister Vandembroucke van 17 januari 2007
- “Advies stelsel van leren en werken in de Vlaamse Gemeenschap” op vraag van minister Vandembroucke van 2008
- “Advies (op eigen initiatief) werkplekleren: creativiteit en passie in het leerproces” van 14 december 2011
- “Advies (op eigen initiatief) over de evaluatie van het decreet betreffende het stelsel van Leren en Werken” van Vlor en SERV van 5 juli 2010 dat anticipeerde op de evaluatie van 2013
- Advies (op eigen initiatief) ‘*Leren en Werken: naar een krachtige® leerweg*’ van 16 september 2013, met input voor de evaluatie van het decreet van 2008
- VESOC Aanbeveling m.b.t. het voltijds engagement in Leren en Werken van december 2013

Het advies van 16 september 2013 leverde input voor de evaluatie van het decreet Stelsel Leren en Werken van 2008 en suggesties voor de verbetering van het stelsel. De raad heeft meermaals aangedrongen op de evaluatie van het decreet. Het is jammer, vanuit het oogpunt van evidence informed policy, dat door de vertraging die deze evaluatie oploopt, we op dit moment geen beroep kunnen doen op de resultaten en de uitkomsten ervan.

De raad volgt in dit advies de opbouw van de conceptnota. Het advies gaat telkens eerst kort in op de voornaamste bepalingen uit de conceptnota (*schuin*) en formuleert daarna de bedenkingen, stellingen en vragen van de sociale partners.

2. De conceptnota Duaal Leren

Voor de raad is continuïteit belangrijk: de jongeren die momenteel in de verschillende sporen van het stelsel Leren en Werken zitten, moeten hun traject kunnen afronden. Daarom is het nodig op heel korte termijn duidelijk te verschaffen rond de continuïteit in werking van de huidige paritaire leercomités. Goede elementen uit en positieve evoluties door het decreet van 2008 over het stelsel Leren en Werken moeten behouden blijven.

2.1. Kader en definitie

De conceptnota formuleert concrete doelen die met de vernieuwing van het stelsel Leren en Werken bereikt moeten worden: betere screening en toeleiding, harmonisatie van statuten, transparante incentives voor ondernemingen, versterking van de sectorale aanpak, uniforme kwaliteitsborging, regeling van de trajectbegeleiding, versterking van de matchingsprocessen en van de leertijd.

Duaal Leren in een ruimere context

- Het is belangrijk om Duaal Leren duidelijk te positioneren binnen het Vlaamse onderwijs- en opleidingslandschap. Daarom is het noodzakelijk duidelijke doelstellingen voorop te stellen over wat bereikt kan en moet worden met het Duaal Leren en hoe dit past in de modernisering van het secundair onderwijs, bijvoorbeeld of voor bepaalde opleidingen Duaal Leren de enige leerweg zal zijn. Het is daarbij essentieel om zicht te krijgen op de ambitie die de Vlaamse regering heeft in deze, in het bijzonder de vraag voor wie en hoeveel jongeren dit systeem op kruissnelheid zal openstaan.
- De raad bepleit omwille van de continuïteit, waarvan hierboven sprake, tijdens de overgangperiode naar een geïntegreerd systeem voor een verbetering en versterking van (de matching naar en begeleiding in) alle componenten van het stelsel Leren en Werken. Voor de component leren zijn dat het DBSO en de theoretische vorming binnen de Leertijd, voor de component werkplekleren zijn dat in het DBSO de voortrajecten, de brugprojecten en arbeidsdeelname (onder ander via het ILW) en in de Leertijd de praktijkopleiding (die gelijkgeschakeld is met arbeidsdeelname) en de voortrajecten.
- Voor de raad is het doen dalen van de ongekwalificeerde uitstroom één van de belangrijke opdrachten voor de huidige legislatuur en een versterkt stelsel Duaal Leren kan en moet daar toe bijdragen. Duaal Leren moet een antwoord bieden aan die jongeren die graag willen leren al werkend omdat dat aansluit bij hun leerstijl en ze daardoor ook direct aansluiting vinden bij de arbeidsmarkt. Ondernemingen maken kennis met jong talent dat een frisse blik meebrengt op de werkvloer maar die werkvloer ook voor uitdagingen stelt. Om enthousiasmerend te kunnen zijn, vraagt het kader en de doelstellingen dus nog verdere uitwerking.

Duidelijke omschrijvingen van de diverse vormen van werkplekieren

- De raad is blij dat de conceptnota één van de krachtlijnen uit het SERV-advies m.b.t. werkplekieren overneemt, nl. dat bij werkplekieren onderwijs en werk elkaar treffen en dat beide leercontexten cruciaal zijn in het leerproces en elkaar versterken¹.
- De raad gaat akkoord met de definitie van werkplekieren in de conceptnota aangezien die verwijst naar de definitie van de raad uit hetzelfde advies. De raad is akkoord dat er een continuüm is in het werkplekieren maar pleit toch ook voor duidelijk omschreven vormen van werkplekieren omwille van de duidelijkheid op het terrein.
- Ook binnen het Duaal Leren zelf is een continuüm aan werkplekieren mogelijk. Het is voor de raad een valabele optie om te gaan voor een gradueel stelsel waarbij de verhouding tussen de werk- en de leercomponent wijzigt naar gelang leeftijd en maturiteit van de jongere, hierbij rekening houdend met het belang van rechtenopbouw en het 'statuut alternerend leren' zoals opgenomen in de wet van 14 mei 2014. In het kader van duaal leren is het logisch dat de hoofdmoot van de te verwerven competenties binnen een arbeidscontext wordt aangeleerd.

2.2. Volwaardige kwalificerende leerweg: doelstellingen

De conceptnota formuleert als ambitie om “een geïntegreerd duaal stelsel van leren en werken in te richten dat beleidsmatig en maatschappelijk als gelijkwaardig wordt beschouwd aan alle andere vormen van secundair onderwijs. Het is een volwaardige leerweg die tot doelstelling heeft te leiden naar een onderwijskwalificatie.” Het Duaal Leren situeert zich in de 3de graad van de arbeidsmarktgerichte richtingen in BSO en TSO met inbegrip van de 7de jaren en de SeNSe. Jongeren stappen in als positieve keuze na een goede schoolloopbaan-, studie- en beroepskeuzebegeleiding. De lat voor Duaal Leren wordt hoger gelegd. Er wordt effectief voorzien in arbeidsdeelname aan het NEC eventueel voorafgegaan door een brugproject. Niet-leerplichtigen die werkzoekend zijn vallen onder de arbeidsmarktregisseur; wie niet kan en/of wil werken, kan niet terecht in het Duaal Leren. Zij worden doorverwezen naar onderwijs-welzijnstrajecten. Vlaanderen wordt bevoegd voor het Industriële Leerlingwezen, dat biedt kansen op een geïntegreerde werking tussen onderwijs, werk en de sectoren.

Betekenis en consequentie van begrip ‘volwaardig kwalificerende leerweg’?

- De raad schaart zich volledig achter de doelstelling van de uitbouw van een duaal leren dat als gelijkwaardig wordt beschouwd aan de andere vormen van het secundair onderwijs.
- Uiteraard gaat het om een conceptnota maar de raad mist toch de concrete vertaling daarvan in structuren en de link naar de modernisering van het secundair onderwijs. De raad stelt zich de vraag, uitgaande van de matrixstructuur, wat dit betekent in het licht van de arbeidsmarktgerichte opleidingen en de opleidingen met een dubbel doel (werken of studeren) in de verschillende domeinen: worden oplei-

¹ Advies *Werkplekieren: passie en creativiteit in het leerproces*, pag. 6

dingen enkel duaal aangeboden of kan een leerling de keuze maken tussen duaal leren of een programma dat volledig op de school (maar met stages) wordt aangeboden?

- Voor de raad kan het Duaal Leren een aantrekkelijke leerweg zijn voor jongeren die verder willen studeren, in het (professioneel) hoger (beroeps)onderwijs. Dit zorgt voor een opwaardering van het Duaal Leren omdat ook 'profielen' die mikken op een voorgezette opleiding voor het duale leren (kunnen) kiezen.

Instap in Duaal Leren in de tweede graad

- Voor de raad is het evident dat een stelsel dat leren en werken combineert, garantie biedt op arbeidsdeelname aangezien een groot deel van de te verwerven competenties op de werkvloer aangeleerd worden. De raad vindt het positief dat de conceptnota die garantie op werkervaring opneemt.
- De raad vindt het niet evident om de instap pas te voorzien in de derde graad. Heel wat jongeren zijn niet gemotiveerd om tot hun 18 jaar op voltijdse basis school te lopen. Ze verkiezen (veel) vroeger een werkomgeving waar ze van tel zijn, als jongvolwassene onder volwassenen. De conceptnota verlegt de mogelijke instap in Duaal Leren naar de derde graad, wat ook betekent dat een getuigschrift van de tweede graad behaald moet zijn. De raad is er voorstander van dat een jongere ook al in het tweede jaar van de tweede graad, op 15 jaar kan instappen, eventueel met een traject van werkplekleren dat gradueel opbouwt, zoals eerder vermeld en zoals ook in andere Europese landen het geval is.

Volwaardig aanbod en traject voor de leeftijdsgroep tot 25 jaar

- Het SERV-advies van september 2013 stelde dat de doelgroep binnen Leren en Werken lerenden zijn tot 25 jaar die een beroep willen aanleren op de werkvloer. In de conceptnota ligt het accent op het traject van -18 jarigen. Bij de verdere uitwerking moet ook het traject voor de groep tot 25 grondiger uitgewerkt worden.

Parallel uitwerken van een volwaardige leerweg Onderwijs – Welzijn – Werk)

- Een grote groep jongeren die vandaag een plaats vinden in het stelsel Leren en Werken, zullen in de toekomst waarschijnlijk niet meer terecht kunnen in het Duaal Leren zoals dit door de conceptnota wordt gedefinieerd. Voor hen ligt er op dit ogenblik geen uitgewerkt alternatief voor. De raad dringt er op aan dat ook voor deze groep jongeren gelijktijdig aan een volwaardig vernieuwd aanbod met een positief imago wordt gewerkt zodat het versterkend werkt en er terug aansluiting kan gevonden worden met het Duaal Leren of het voltijds onderwijs. De raad is akkoord met een onderscheiden aanpak mits er voldoende bruggen en doorstromingsmogelijkheden zijn tussen de werk-welzijnstrajecten en de trajecten binnen Duaal Leren.
- Het is belangrijk dat ook de jongeren die in eerste instantie niet arbeidsmarktrijp bevonden worden en dus niet in het duaal stelsel zullen kunnen stappen de kans krijgen om in de praktijk met de arbeidsmarkt kennis te maken. Ook voor hen is het voltijds engagement en het aspect van kennismaking met de werkvloer belangrijk. Dat houdt in dat ook bij de onderwijs-welzijnstrajecten werkpartners een rol zullen spelen.
- De conceptnota spreekt zich niet uit over de wijze waarop en via welke partnerschappen de Vlaamse regering deze onderwijs-welzijnstrajecten wenst aan te pakken. De raad verwacht dat de conceptnota Leerrecht hierover klaarheid brengt, bijvoorbeeld rond de inhoud, de samenhang tussen trajecten en het budget.

2.3. De bouwstenen

De conceptnota formuleert negen 'bouwstenen' voor het nieuwe Duaal Leren: een sterk partnerschap Onderwijs en Werk en duidelijke verantwoordelijkheden, het kwalificerend karakter, leertrajecten op maat, arbeidsmarktrijpheid, partnerschappen, versterking matchingprocessen en garantie op werkervaring, kwaliteit, statuut en eenvoudige regelgeving.

2.3.1. Duidelijke verantwoordelijkheden en een sterk partnerschap Onderwijs en Werk

De conceptnota somt de verantwoordelijken op van de beleidsdomeinen Onderwijs en Werk in het Duaal Leren. Onderwijs is verantwoordelijk voor het systeem dat de jongere in staat stelt zijn onderwijskwalificatie te behalen en is eindverantwoordelijke voor het leertraject van de leerplichtige. Werk, via Syntra Vlaanderen, is regisseur over en verantwoordelijk voor de werkcomponent als onderdeel van het leertraject. De regisseur kan scholen, arbeidsmarktactoren en ondernemingen samen brengen om de juiste leerling en werkplek bij elkaar te kunnen brengen. De regisseur is ook verantwoordelijk voor de erkenning van leerondernemingen en de kwaliteitsbevordering en het kwaliteitstoezicht bij leerondernemingen. Werk is de regisseur over het traject naar werk voor de werkzoekende jongere. De school is verantwoordelijk voor het leertraject en de onderneming voor de kwaliteitsvolle leeromgeving op de werkvloer. Er is nood aan synergieën centraal en lokaal opdat scholen en ondernemingen elkaar zouden vinden.

Verdere uitklaring van de verantwoordelijkheden is nodig met het oog op transparantie (zie ook verder)

- De nota stelt terecht dat het een uitdaging is om voor alle actoren een eenduidig en helder systeem van werkplekleren te realiseren. De raad is voorstander van een sterk partnerschap tussen onderwijs en werk en duidelijke verantwoordelijkheden. Het kan echter niet de bedoeling zijn dat het vernieuwd stelsel minder transparant is: het werken met een regisseur en een eindverantwoordelijke, werk en onderwijs, voor elk een specifiek trajectonderdeel, mag geen onduidelijkheden met zich meebrengen over wie aanspreekbaar en aansprakelijk is. De raad vraagt dan ook dat nog duidelijker gedefinieerd wordt wat verstaan wordt onder 'verantwoordelijkheid' en wat onder 'regie', en wat de rol is van elke actor.
- Binnen het regeerakkoord en de beleidsnota's Werk & Onderwijs wordt Syntra Vlaanderen expliciet genoemd als regisseur over de werkcomponent. De regieopdracht van Syntra Vlaanderen dient nog verder uitgeklaard te worden, gezien de conceptnota hier niet op ingaat.

2.3.2. Kwalificerend karakter

De ambitie van de conceptnota is dat elke jongere een onderwijskwalificatie kan halen; als dat niet haalbaar is, is het minimum een erkende beroepskwalificatie of een deelcertificaat. Het Duaal Leren leidt niet enkel tot een startkwalificatie maar is een trede op de leerradde naar het hoger onderwijs. Er moet nagegaan worden hoe arbeidsmarktrijpe BuSO jongeren kunnen participeren aan Duaal Leren. Onderwijs en de betrokken

sectoren overleggen samen welke arbeidsmarktgerichte onderwijskwalificaties via Duaal Leren verworven kunnen worden.

Het behalen van een beroepskwalificatie of relevant deelcertificaat als succesvolle (eerste) stap in een Duaal Leertraject

- ▀ De raad vindt het positief dat de conceptnota vertrekt vanuit de Vlaamse Kwalificatiestructuur en de beroeps- en onderwijskwalificaties een plaats geeft.
- ▀ De raad is het er absoluut mee eens dat een aanzienlijk deel van de opwaardering van Leren en Werken zit in het onderwijs-kwalificerend karakter, wat is ingebracht met het decreet m.b.t. het stelsel van Leren en Werken van 2008. Er spreekt uit de conceptnota ongewild een sterke hiërarchie tussen beroeps- en onderwijskwalificaties: het 'minimum' dat wordt afgeleverd is een beroepskwalificatie of een deelcertificaat, het 'maximum' is een onderwijskwalificatie. Onderwijs- en beroepskwalificaties zijn evenwaardig, daarom is het behalen van een relevant deelcertificaat en/of een beroepskwalificatie een (groot) succes voor veel leerlingen.
- ▀ De raad is voor de mogelijkheid tot doorstroom naar het hoger onderwijs maar dit verloopt niet steeds zo rechtlijnig als het beeld van een leerradder suggereert. Het kan ook via een klimrek met touwen waarbij een beroepskwalificatie wordt behaald in het secundair onderwijs, een onderwijskwalificatie via een kwalificerend traject in het volwassenenonderwijs en een hoger onderwijskwalificatie via het HBO of een professionele bachelor. Een moeilijker en minder rechtlijnig traject maar evengoed een succesvol traject.
- ▀ Dat het behalen van een beroepskwalificatie een succesmoment is, moet met de verdere uitrol van het Duaal Leren sterker benadrukt worden. De beroepskwalificaties dienen meer in beeld gebracht en sterker in de markt gezet te worden.

2.3.3. Leertrajecten op maat

De conceptnota stelt dat de algemene- en beroepsgerichte vorming en werkervaring één geheel vormen. Onderwijs en Werk tekenen standaardtrajecten uit die de onderlinge verhouding bepalen. De klassenraad brengt op het einde van de 2de graad een advies uit om een jongere al dan niet te laten instromen in een duaal traject. In de eerste en tweede graad doen leerlingen kennis van het arbeidsmarktgebeuren en van loopbaancompetenties op. De onderwijsverstrekker heeft de verantwoordelijkheid om een leertraject op te maken voor elke jongere, met daarin de drie componenten. Een sollicitatieprocedure zorgt voor de match tussen de leerling en de onderneming. Het leertraject wordt uitgewerkt in overleg met de jongere en de onderneming. Er is een warme overdracht naar de arbeidsmarkt of naar een aangepast opleidingstraject, alsook tussen de trajecttypes binnen de matrix. Flexibele trajecten zijn mogelijk, bij meerdere bedrijven en cross-sectoraal. De werkregie faciliteert deze. Inhoudelijke alternatieven is cruciaal.

Leertrajecten op maat starten in eerste en tweede graad

- ▀ De conceptnota komt met de invulling van deze bouwsteen tegemoet aan meerdere bekommernissen uit het SERV-advies 'Naar een krachtige® leerweg': wat geleerd wordt in de school of op de lesplaats stemt overeen met wat geleerd wordt op de werkvloer, het leertraject wordt uitgestippeld samen met de jongere en de onderneming, er is een de warme overdracht ook tussen opleidingstypes, er zijn flexibele trajecten.

- Uit deze bouwsteen leidt de raad af dat ook bij het uitstippelen van de leertrajecten alle partners betrokken zijn: de standaardtrajecten worden uitgetekend door Syntra Vlaanderen als regisseur, onderwijs en sectoren; de leertrajecten worden daarentegen uitgewerkt tussen enerzijds de jongere en anderzijds onderwijs en werk (via de ondernemingen).
- De raad meent wel dat er sprake is van een grote cesuur op het ogenblik dat de jongere kiest voor Duaal Leren op basis van een advies door de klassenraad (zie ook verder). Het is aangewezen dat de keuze voor Duaal Leren een gegronde keuze is op basis van studiekeuzebegeleiding, van studie- en leerlingbegeleiding doorheen de schoolloopbaan, en gebeurt op basis van een onafhankelijk screening met het Duaal Leren vanaf einde tweede graad als valabele optie.
- Het is daarbij nodig om grondig uit te werken hoe kennis van het arbeidsmarktgebeuren en van loopbaancompetenties zullen geïntegreerd worden in het curriculum. Ook dit kan in experimentele trajecten aan bod komen vanaf september '15, op basis van goede praktijken die reeds aanwezig zijn in de scholen. Positief is dat de warme overdracht is opgenomen en dat daarbij de link wordt gelegd naar de modernisering van het secundair onderwijs. Op vlak van onder andere warme overdracht kan de samenwerking tussen de VDAB en het GO! voor inspiratie zorgen². Ook het idee van flexibele trajecten steunt de raad volledig.
- Aanvullend wijst de raad er op dat de sectorale sociale partners en de sectorfondsen stellen dat een concrete kennismaking met het bedrijfsgebeuren en de arbeidsmarktrealiteit voor alle jongeren belangrijk is. De keuze voor een bepaald beroep moet een weloverwogen keuze zijn en dat veronderstelt dat de jongere een goed beeld heeft van het beroep dat hij of zij aanleert en van de omstandigheden en omgeving waarin dit gebeurt.
- De raad wijst op Competent en op de VKS en de beroepskwalificaties als concrete instrumenten voor het mee vorm geven van de leertrajecten. Vooreerst ziet de raad Competent als een belangrijke informatiebron (beroepsgroepen, competenties, werkomgeving, mobiliteit, ...) vooraf aan de studiekeuze. Bijkomend is Competent inzetbaar als tool voor het formuleren van standaardtrajecten en concrete leertrajecten.

2.3.4. Arbeids(markt)rijpheid

De overheid wil binnen het Duaal Leren geen zware screeningsbatterij opstarten, zo blijkt uit de conceptnota. Het vertrekpunt is een sollicitatieprocedure in de onderneming waar nodig met ondersteuning van de jongere en/of de onderneming die deel uitmaakt van zijn of haar leertraject. Op basis van de sollicitatie wordt het leertraject verder uitgetekend; er wordt dus niet vertrokken van een doelgroepenbenadering maar van de behoeften en bijzondere noden van de individuele jongere.

Gerichtheid op arbeidsdeelname is de juiste keuze

- De raad gaat akkoord dat de conceptnota vertrekt vanuit de gerichtheid op arbeidsmarktdeelname. Het is noodzakelijk dat er een goed kader wordt gecreëerd om arbeids(markt)rijpheid operationeel te definiëren. Een belangrijk onderdeel

² <http://www.vdab.be/nieuws/pers/2015/go-en-vdab-brengen-schoolbank-en-werkvloer-een-heel-stuk-dichter-bij-elkaar-0>

daarvan is motivatie. Ondernemingen willen investeren in de opleiding en begeleiding van gemotiveerde mensen.

- Een ander belangrijk begrip is trajectbegeleiding. 1.441 jongeren in het stelsel Leren en Werken zijn arbeidsmarktrijp maar vinden geen geschikte arbeidsplaats. Een goede trajectbegeleiding en –opvolging vraagt grote inspanningen van sectoren/partners. Zeker met flexibele trajecten, zoals de conceptnota naar voor schuift en waar de raad achter staat, blijft trajectbegeleiding en de functie van de trajectbegeleider van cruciaal belang voor een geslaagd traject.

Pleidooi voor een onafhankelijke screening en toeleiding

- De raad schaart zich niet achter de keuze in de conceptnota dat enkel de klassenraad bepaalt of de jongere kan instappen in het Duaal Leren. De leerkrachten en de klastitularis, die deel uitmaken van de klassenraad zijn het best geplaatst om de competenties en kwaliteiten van hun (regelmatig aanwezige) leerlingen te kennen maar zijn minder of niet vertrouwd met wat ondernemingen vragen en kennen niet noodzakelijk het volledige onderwijsaanbod.
- In het advies “*Naar een krachtige® leerweg*” houdt de raad een pleidooi voor een onafhankelijke screening met een gevalideerd screeningsinstrument dat richting geeft aan de trajectbegeleiding. De raad blijft bij dit standpunt. Zowel deze screening als het oriënterend advies van de klassenraad vormen een bredere feedback voor leerlingen en cursisten. De raad stelt voor na te gaan of de sectorale screening die nu door de VDAB samen met de sectoren gebeurt voor werkzoekenden, ook doorgetrokken zou kunnen worden naar de doelgroep van het Duaal Leren. Dit uiteraard op maat van de doelgroep die met de conceptnota wordt beoogd.
- Het screeningsinstrument waarvan sprake moet voldoende cultuur- en taalneutraal zijn om te voorkomen dat onder andere jongeren met een migratieachtergrond, in minder arbeidsmarkt-effectieve trajecten terecht komen³.

Pleidooi voor een zinvol, aantrekkelijk opleidingsaanbod

- De raad breekt in deze context opnieuw een lans voor een ‘arbeidsmarktrijp opleidingsaanbod’, dit betekent een opleidingsaanbod dat voldoende rekening houdt met de beschikbare werkplekken op de arbeidsmarkt. Ook dit hangt samen met de modernisering van het secundair onderwijs en de screening van alle opleidingen naar de mate waarin ze arbeidsmarkt- of doorstroomgericht zijn of niet, de beroepskwalificaties die sectoren binnen de schoot van AKOV ontwikkelen. De raad is er zich van bewust dat dit geen eenvoudige vraag is. Daarom is het positief dat de conceptnota voorziet dat er op lokaal en sectoraal niveau synergieën moeten worden gezocht en dat sectoren zullen aangeven welke opleidingen (dual) aangeboden kunnen worden.

Studiekeuze- en schoolloopbaanbegeleiding, neutrale screening, sollicitatiebegeleiding en -procedure: stappen naar een passend traject

- Voor de raad zijn er drie begeleidingsfuncties of -stappen in een traject: 1) de studiekeuzebegeleiding, 2) de toeleiding naar Duaal Leren en 3) de begeleiding in het Duaal Leren. Wat de toeleiding naar Duaal Leren betreft, pleit de raad voor het samengaan van het oriënterend advies van de klassenraad en de klastitularis, de

³ Uit cijfers van het departement Onderwijs blijkt dat 25% van de leerlingen in DBSO van allochtone origine zijn (GOK indicator ‘thuis taal niet Nederlands’). Zij maken 32% uit van de te oriënteren leerlingen naar arbeidsdeelname, 29% van te oriënteren naar voortraject, 53% van de categorie ‘bijkomende opleiding’ alsook 46% van diegene die niet onmiddellijk beschikbaar zijn.

screening door de arbeidsmarktregisseur (in samenwerking met de sectoren) en de sollicitatieprocedure.

- ▀ De sollicitatieprocedure krijgt een duidelijke plaats in het traject. Positief is dat de conceptnota ondersteuning voorziet, waar nodig, bij de sollicitatieprocedure; zowel voor de leerlingen/cursisten als voor de ondernemingen die weinig of geen ervaring hebben met het aanwerven voor werkplekken.
- ▀ De samenhang tussen advies, screening en sollicitatie moet nog worden uitgeklaard alsook deze onderdelen van de toeleiding zélf. Volgende vragen kunnen daarbij in rekening worden genomen. Wat met arbeidsrijpe jongeren die meerdere sollicitaties moeten doorlopen? Wanneer wordt de stap gezet naar een onderwijs/welzijns- of werktraject? Op welk tijdstip wordt de stap naar een Brugproject gezet? Combineren jongeren zonder werkplek bij de start van het schooljaar algemene en beroepsgerichte vorming met sollicitatietraining en het verwerven van loopbaancompetenties?
- ▀ De raad merkt hierbij ook op dat de garantie op een werkplek in de conceptnota is ingeschreven maar dat er verder weinig op ingegaan wordt hoe deze ook echt gerealiseerd kan en zal worden. Te meer omdat van ondernemingen ook voor het voltijds onderwijs en voor andere doelgroepen een ruim aanbod aan werkervaringsplaatsen wordt gevraagd.

Duaal Leren mogelijk en aantrekkelijk maken voor een brede groep jongeren

- ▀ Zoals elke leerweg, moet Duaal Leren toegankelijk zijn voor iedereen, enige voorwaarde die gesteld wordt, is de arbeids(markt)rijpheid.
- ▀ De raad vraagt voor de groep jongeren met een beperking dat redelijke arbeidspostaanpassingen en geschikt arbeidsgereedschap als ondersteunende maatregelen voorzien worden, zowel wat betreft de beroepsgerichte vorming op school of op de lesplaats als op de werkplek in de onderneming.
- ▀ Sommige trajecten vragen een combinatie van leren op school / de lesplaats en op de werkplek met taalondersteuning. Dit voor anderstalige nieuwkomers en jongeren met een taalachterstand in het Nederlands. In zijn advies van 2013 stelde de raad dat er systematisch gebruik gemaakt moet worden van job- en taalcoaching voor wie daar nood aan heeft. Dit om het Duaal traject alle kansen op slagen te geven zowel voor de jongere als de onderneming.

2.3.5. Partnerschappen

De conceptnota ziet in opvolging van de huidige Paritaire Leercomité's de oprichting van een Partnerschap Duaal Leren, als draaischijf voor het Duaal Leren met Syntra Vlaanderen als motor. Maken deel uit van dit partnerschap: de sociale partners, de onderwijsverstrekkers, Regie Syntra Vlaanderen, VDAB, departementen Werk en Onderwijs. Waar mogelijk fungeren er sectorale partnerschappen, met dezelfde samenstelling en waarbij de sectorfondsen de trekkende rol spelen. Opdrachten voor het partnerschap: erkenning van leerondernemingen, uittekenen van standaardtrajecten, kwaliteitsbevordering en –bewaking, organisatie van aanspreekpunten voor ondernemingen, ondersteuning van de ontwikkeling en de uitvoering van kwaliteitsvolle trajecten.

Sectoren de belangrijkste partner in Duaal Leren

- ▀ Sectoren zijn voor de raad de belangrijkste partner voor het Duaal Leren; ze hebben een lange traditie van het ondersteunen van leren en werken. De raad gaat er

van uit dat ook in het Duaal Leren de sectoren deze trekkersrol op zich zullen nemen, binnen het kader van de regisseur Syntra Vlaanderen. De raad onderschrijft de bepaling in de conceptnota dat de trekkersrol in een Partnerschap Duaal Leren wordt opgenomen door een sector/sectorfonds dat de regie in handen krijgt en alle bevoegdheden waarover de paritaire leercomité's vandaag beschikken.

- De sectoren kunnen nog verder versterkt worden in die rol en de conceptnota neemt dat ook op als (operationele) doelstelling van de vernieuwing. Die versterking vraagt verdere uitwerking, in overleg met de sectoren zelf.
- In een Partnerschap Duaal Leren moet er ook ruimte zijn voor interprofessionele werkgevers- en/of werknemersorganisaties en andere mogelijke partners, ook in de rol van trekker. Leerwerkbedrijven kunnen deel uitmaken van een partnerschap, voor die jongeren die nog niet onmiddellijk kunnen toegeleid worden naar de arbeidsmarkt. Paritair overleg is in elk partnerschap voorzien.
- De uitrol van trajecten Duaal Leren bestaat uit verschillende stappen en rollen. Deze kunnen door verschillende partners, in variaties van samenstelling van partnerschap, opgenomen worden. Coördinatie, monitoring en de werkbaarheid van de partnerschappen zijn belangrijke aandachtspunten voor de raad.

2.3.6. Versterking matchingsprocessen met het oog op garantie op werkervaring

De conceptnota voorziet dat scholen lokaal op zoek zullen gaan naar geschikte werkplekken. Het beleidsvoerend vermogen en directe contacten met ondernemingen zijn daarin belangrijke succesfactoren; scholen krijgen ondersteuning om dat beleidsvoerend vermogen te versterken. De overheid zal initiatieven uitwerken om contacten en wisselwerking tussen onderwijsverstrekkers en ondernemingen te bevorderen. Een databank (bij VDAB) met werkplekken en een faciliterende schakel kunnen waardevol zijn voor de regionale en sectorale afstemming tussen vraag en aanbod van werkplekken. De faciliterende schakel situeert zich bij voorkeur op het kruispunt van een sectorale en regionale aanpak en is een structuur die voldoende neutraal is t.a.v. onderwijsverstrekkers en ondernemingen.

Meerwaarde van extra structuren?

- De raad is er van overtuigd dat er met vereende krachten moet gewerkt worden aan de gegarandeerde werkervaring en de conceptnota zet daar duidelijk op in. De raad raakt met de invulling van deze bouwsteen echter enigszins het spoor bijster. De eerste bouwsteen van de conceptnota stelt immers dat werk via Syntra Vlaanderen regisseur is over en verantwoordelijk is voor de werkcomponent als onderdeel van het leertraject. De regisseur zorgt er voor dat scholen, arbeidsmarktactoren en ondernemingen de juiste leerling en de juiste werkplek bij elkaar kunnen brengen. Ook wat betreft de matchingprocessen dienen de opdrachten en de verantwoordelijkheden dus verder uitgewerkt te worden, samen met een invulling van de regieopdracht van Syntra Vlaanderen.
- In deze bouwsteen is er sprake van een 'facilitaire schakel'. De rol van de facilitaire schakel ten opzichte van de regisseur is onduidelijk. De raad ziet geen meerwaarde in extra structuren en meent dat het geloof in het belang van partnerschappen doorgetrokken moet worden. De vraag is wat dit betekent naar de huidige lokale structuren, zoals de Regionale Overlegplatformen en de Regionale Technologiecentra.

2.3.7. Kwaliteit

De conceptnota legt het accent op de kwaliteit van werkplekleren om ondernemingen uit te bouwen tot krachtige leeromgevingen. Kwaliteit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Onderwijs en Werk. Hiertoe maken ze afspraken in een gemeenschappelijk referentiekader. Onderwijs zal via een verbeterde studiekeuzebegeleiding, een kwaliteitsvolle invulling van de component leren, goed opgeleide leerkrachten en trajectbegeleiders instaan voor gemotiveerde en competente leerlingen die instromen in arbeidsmarktgerichte studierichtingen waarin werkplekleren een belangrijke rol speelt. Het leertraject wordt geëvalueerd, er is aandacht voor trajectbegeleiding, erkenning van en kwaliteitsborging voor leerondernemingen en doordachte incentives.

- De raad is tevreden met het engagement m.b.t. de kwaliteit. Deze aspecten van kwaliteit en kwaliteitszorg werden ook geformuleerd in het SERV-advies m.b.t. werkplekleren. Dat dit terecht een bouwsteen is in de conceptnota blijkt ook uit een onderzoek van maart 2014 waarbij jongeren in Leren en Werken werden bevroegd en die verschillen in begeleiding zowel op school en de lesplaats als op de werkplek ervaren⁴.
- De sectorfondsen nemen al een grote rol op betreffende het verhogen van de kwaliteit van de werkplekken. Om een goede kwaliteitsborging van de werkplek te vrijwaren is het nodig om ondersteuning te voorzien voor sectoren, sectorfondsen en ondernemingen.

2.3.8. Statuut

De conceptnota voorziet de modernisering, modulering en vereenvoudiging van bestaande statuten. De intersectorale invulling wordt versterkt. De overheid wil nadenken over het principe van de leervergoeding en de modaliteiten ervan en nagaan of en hoe de principes van het KB van 29 juni '14 een basis kunnen zijn voor het nieuwe statuut. De verschillende aanbieders genieten een gecoördineerde en gelijkwaardige omkadering en via een resultaatgerichte financiering wordt de realisatie van de werkcomponent verhoogd.

Statuut cruciaal element in de hervorming

- Voor de raad is het statuut een cruciaal aspect van het Duaal Leren. Het statuut zorgt voor het belangrijk onderscheid tussen de stages en het stelsel Leren en Werken; stages zijn onbezoldigd en openen geen rechten in de sociale zekerheid, Leren en Werken is bezoldigd en opent wel rechten. Het statuut is ook nog belangrijk omwille van de link naar de diverse componenten die vandaag bestaan binnen Leren en Werken (zie ook 2.1).
- Voor de raad moet het KB van 29 juni '14 en de verschillende adviezen van de NAR en de CRB samen gelezen worden voor wat betreft de invulling van het nieuwe statuut Duaal Leren voor zover aan de voorwaarden van het KB van 29 juni 2014 en de verschillende adviezen van de NAR en de CRB ter zake wordt voldaan.

⁴ Onderzoek Jeugd Onderzoeksplatform (JOP) 'De slow motion intrede op de arbeidsmarkt. Het systeem leren en werken door de ogen van jongeren.', maart 2014

- De raad vraagt, samen met de sectoren, dat er op regelmatige basis contacten zijn tussen de gewesten opdat de stelsels niet te ver uit elkaar evolueren wat immers problemen geeft voor ondernemingen die in de verschillende landsdelen actief zijn.
- De raad vraagt ook aandacht voor de situatie in Brussel.
- Gezien het belang van het statuut Duaal Leren is voor de vormen die niet voldoen aan het KB van 29 juni 2014 en de adviezen van de NAR en de CRB ter zake (zie punt 2.1) verder overleg met de diverse betrokkenen en beleidsniveaus nodig.

2.3.9. Eenvoudige wetgeving

De conceptnota vermeldt dat de federale welzijns- en arbeidswetgeving dient gevolgd te worden. De veiligheid en bescherming van de jongeren staat voorop, evenals de regeldruk. Ook de voorwaarden voor ondernemingen worden meegenomen. Er moeten ondubbelzinnige afspraken zijn inzake aansprakelijkheden en verzekering.

- De raad sluit zich hierbij aan; misschien nog belangrijker dan financiële incentives zijn duidelijke rechten en plichten, juridische eenvoudigheid, gelijksoortige contracten.
- De raad wenst wel duidelijkheid over de globale financiering van het Duaal Leren en over de inzet van de start- en stagebonussen.

2.3.10. Extra bouwstenen

De raad suggereert dat bij de uitwerking van een volgende beleidsnota Duaal leren ook onder andere onderstaande aspecten worden meegenomen.

Stappenplan

- Welke timing voor de overgang naar het Duaal Leren? Wanneer is Duaal Leren een feit?
- De raad is er voorstander van dat er concrete stappen vooruit worden gezet en gaat akkoord met de stapsgewijze invoering die in de conceptnota voorzien is. Enerzijds is het voor de raad noodzakelijk dat er ten gronde nog één en ander wordt uitgeklaard voordat er effectief trajecten Duaal Leren kunnen aangeboden worden. Anderzijds meent de raad dat het uitwerken en uitproberen van 'experimentele' (standaard)trajecten op het terrein een zekere vrijheid en regelluwte vraagt (cfr. de proeftuinen). Uit de eerste fase kan veel geleerd worden voor de verdere uitrol van het Duaal Leren. De stapsgewijze invoering vraagt dus op vrij korte termijn een duidelijk kader dat ruimte laat voor lering en bijsturing in een latere fase.

Monitoring

- In zijn advies van 2013 vroeg de SERV een sluitend monitoringsysteem dat toelaat een duidelijk beeld te krijgen van het profiel van de leerlingen en cursisten in Leren en Werken en het verloop van hun traject. Niet als doel op zich, of louter met het oog op benchmarking maar als middel om maatwerk nog meer ingang te doen vinden. Ook in het vernieuwd stelsel Duaal Leren is een dergelijke grondige monitoring nodig. Ook een goede opvolging van de aansluiting tussen de opleiding en de arbeidsmarkt is aangewezen.

Methodieken

- De conceptnota gaat voor een groot deel over structuren. De introductie van het Duaal Leren in Vlaanderen kan een moment zijn om vernieuwende leermethodieken in het onderwijs en op de werkvloer alle kansen te geven zodat er kan gewerkt worden aan de soft skills voor de 21ste eeuw.

3. Conclusie

- De raad meent dat er een aanzet is gegeven voor een grondige vernieuwing van het stelsel Leren en Werken naar een volwaardige kwalificerende opleiding Duaal Leren. De raad vraagt in een volgende beleidsnota een realistisch maar bindend tijdschema voor de invoering van het Duaal Leren.
- Continuïteit voor de jongeren die vandaag in het systeem zitten, moet gegarandeerd worden; de positieve evoluties door het decreet van 2008 moeten behouden blijven.
- De opzet is om meer leerlingen te laten kiezen voor een leerweg die aansluit bij hun voorkeur en capaciteiten en die leren en werken combineert. De raad sluit zich hierbij aan, mits er ook een aanvullende volwaardige leerweg wordt aangeboden aan de jongeren die nog niet de stap naar werk kunnen zetten, zoals dit ook in andere Europese landen het geval is.
- Wat betreft de doelgroep, het statuut, de flow van trajecten, de regie en de aansturing is verdere uitwerking nodig. Kiezen voor een partnerschap Onderwijs en Werk is een goede verantwoorde beleidskeuze die uitdagingen met zich mee brengt wat betreft transparantie en verantwoording.
- Een volgende conceptnota van het Interministerieel Comité kan een aantal onduidelijkheden uitklaren maar verder overleg is meer dan aangewezen. De Werkgroep Duaal Leren, die voorzien wordt, dient te nodige tijd en het mandaat te krijgen om het Duaal Leren verder vorm te geven.
- De raad gaat akkoord met de stapsgewijze invoering van het Duaal Leren. Daarbij is het enerzijds noodzakelijk dat er nog één en ander wordt uitgeklaard voordat er trajecten Duaal Leren kunnen aangeboden worden; anderzijds vraagt uitwerken en uitproberen van 'experimentele' (standaard)trajecten op het terrein een zekere vrijheid en regelluwte. De stapsgewijze invoering vraagt op vrij korte termijn een duidelijk kader dat ruimte laat voor lering en bijsturing.